

Jolanta Rafał-Łuniewska

Edukacja włączająca

a pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Redakcja merytoryczna

Wydział Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych

Redakcja i korekta

Karolina Strugińska

Projekt okładki

Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład

Wojciech Romerowicz

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2019

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 **Międzynarodowa Licencja Publiczna**

(CC BY-NC) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.pl>

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl

Spis treści

Czym są edukacja włączająca i inkluzja społeczna?	4
Odbiorcy pomocy psychologiczno-pedagogicznej	5
Inicjatorzy pomocy psychologiczno-pedagogicznej	5
Podmioty udzielające pomocy psychologiczno-pedagogicznej	6
Istota pomocy psychologiczno-pedagogicznej	6
Najważniejsze zadania specjalistów w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej	6
Pomoc psychologiczno-pedagogiczna podczas bieżącej pracy	7
Dostosowanie wymagań w zakresie dydaktycznym	7
Dostosowanie wymagań w zakresie oceny zachowania	7
Ustrukturyzowane formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej	7
Inne rozwiązania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej	9
Dostosowanie formy i warunków przeprowadzenia egzaminu ósmoklasisty	9
Zwolnienie z egzaminu ósmoklasisty	9
Zwolnienie z realizacji określonych zajęć edukacyjnych	10
Kształcenie specjalne	10
Odroczenie obowiązku szkolnego	11
Przedłużenie okresu nauki	11
Indywidualny program i tok nauki	12
Indywidualne nauczanie	12
Dobrowolne i nieodpłatne korzystanie z pomocy psychologiczno-psychologicznej	12
Pomoc psychologiczno-pedagogiczna – ewaluacja	12
Dokumentowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej	13
Uprawnienia poradni w zakresie wydawania opinii i orzeczeń	13

Czym są edukacja włączająca i inkluzja społeczna?

Edukacja włączająca stanowi realizację idei pełnego udziału dzieci z niepełnosprawnością w edukacji. Dotyczy to możliwości korzystania z form kształcenia ogólnodostępnego i specjalistycznego, rehabilitacji odpowiedniej do rodzaju dysfunkcji oraz wsparcia pedagogicznego i terapeutycznego.

Społeczny wymiar inkluzji odnosi się do założenia, że dziecko z niepełnosprawnością powinno mieć dostęp do edukacji w swoim środowisku lokalnym – na poziomie gminy czy powiatu, stąd wynika m.in. kierunek zmian w systemie oświaty w obszarze pracy z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Edukacja włączająca to szukanie rozwiązań oraz takich form pracy z dziećmi i ich rodzicami, które pozwalają na praktyczną realizację idei równych praw, poszanowanie tożsamości i indywidualności, wspieranie zamiast wyręczania, uczenie bycia z ludźmi i dla ludzi czyli uruchamianie procesu **społecznej integracji**. Integracja nie stanowi panaceum na wszystkie trudności rozwojowe dzieci, jest jednak przemyślanym rozwiązaniem systemowym. Pozwala bowiem nie tylko na uczęszczanie dzieci niepełnosprawnych do przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, ale zapewnia im również możliwość uzyskania profesjonalnej pomocy i wsparcia – stosownie do rodzaju ich dysfunkcji. Ważne, by proces integracji rozpoczynał się jak najwcześniej, aby dzieci miały możliwość przebywania z rówieśnikami, poznawania się, odkrywania tego, co łączy, z uwzględnieniem różnic jako czynnika wzbogacającego kontakty międzyludzkie.

Integracja jest procesem mentalnym, rozpoczynającym się w umyśle człowieka, a wyraża się w praktycznej realizacji przekonania, że przynajemy takie same prawa sobie i innym, bez względu na dzielące nas różnice. Integracja to również więź społeczna, przynależność do grupy, poczucie, że jest się częścią zespołu, że jest się akceptowanym. Tak pojmowana integracja nie dokonuje się poprzez samo połączenie dzieci zdrowych i niepełnosprawnych – wymaga świadomych, przemyślanych oddziaływań wychowawczych, rozumianych jako proces a nie incydentalne działania. Efektywna integracja to pozytywne wpływanie na rozwój społeczny dziecka i całej społeczności szkolnej.

W dobie wdrażania edukacji włączającej w systemie oświaty i dbałości o jej jakość niezbędna staje się dla pracowników oświaty znajomość aktualnych przepisów dotyczących pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole. **W ramach wspierania kadr oświatowych warto w oparciu o niżej wymienione akty prawne przypomnieć najważniejsze pojęcia dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej** i wspierania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi:

- *Rozporządzenie MEN z dn. 01.08.2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty* (Dz.U. z 2017 r., poz. 1512);
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 2.04.2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty* (Dz.U. z 2019 r., poz. 625);

- Rozporządzenie MEN z dn. 03.08.2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1534);
- Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz.U. z 2017 r., poz. 1616);
- Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. z 2017 r., poz.1569);
- Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1578);
- Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz.1591);
- Rozporządzenie MEN z dn. 25.08.2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. z 2017 r., poz. 1646);
- Rozporządzenie MEN z dn. 7.09.2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1743).

Odbiorcy pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Pomocą psychologiczno-pedagogiczną obejmuje się¹ uczniów z niepełnosprawnością, niedostosowanych społecznie, zagrożonych niedostosowaniem społecznym, z zaburzeniami zachowania i emocji, szczególnie uzdolnionych, ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych, chorych przewlekłe, znajdujących się w sytuacji kryzysowej lub traumatycznej, z niepowodzeniami edukacyjnymi, zaniedbaniami środowiskowymi, trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi i wcześniejszym kształceniem za granicą.

Inicjatorzy pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Prawo inicjowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej posiadają² uczniowie i ich rodzice, dyrektor szkoły, nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia z uczniami, pielęgniarki i higienistki szkolne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, asystenci edukacji romskiej, pracownicy socjalni, asystenci rodziny, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe i instytucje działające na rzecz dzieci i rodziny.

¹ Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz. 1591).

² Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz. 1591).

Podmioty udzielające pomocy psychologiczno-pedagogicznej³

Pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielają nauczyciele oraz specjaliści (psycholog, pedagog, pedagog specjalny, socjoterapeuta, logopeda, neurologopeda, doradca zawodowy, terapeuta pedagogiczny) we współpracy z rodzicami uczniów, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz instytucjami działającymi na rzecz dzieci i rodziny.

Istota pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna obejmuje⁴:

- rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów (określanie przyczyn ich niepowodzeń edukacyjnych i trudności w funkcjonowaniu, eliminowanie barier utrudniających im uczestnictwo w życiu szkoły);
- rozpoznawanie indywidualnych możliwości psychofizycznych uczniów, wspieranie ich potencjału rozwojowego (mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań, uzdolnień);
- podejmowanie działań mających na celu podnoszenie efektywności uczenia się i poprawę funkcjonowania uczniów w szkole;
- wspieranie uczniów w wyborze kierunku dalszego kształcenia i zawodu.

Najważniejsze zadania specjalistów w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Najistotniejszymi zadaniami **pedagoga i psychologa**⁵ są: prowadzenie działań diagnostycznych na rzecz uczniów; diagnozowanie sytuacji wychowawczych w szkole w celu rozwiązywania problemów wychowawczych oraz inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych.

Najważniejsze zadania **logopedy** to diagnozowanie logopedyczne uczniów oraz prowadzenie badań przesiewowych w celu ustalenia stanu mowy i poziomu rozwoju językowego uczniów.

Głównym zadaniem **terapeuty pedagogicznego** jest prowadzenie badań diagnostycznych uczniów z zaburzeniami, odchyleniami rozwojowymi i specyficznymi trudnościami w uczeniu się w celu rozpoznawania ich trudności oraz monitorowania efektów wdrożonych oddziaływań terapeutycznych.

Doradca zawodowy powinien przede wszystkim diagnozować zapotrzebowanie uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz gromadzić, aktualizować i udostępniać im te dane.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna podczas bieżącej pracy⁶

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana uczniom w trakcie bieżącej pracy z nimi poprzez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów. Działania te obejmują dostosowanie wymagań edukacyjnych oraz metod i form pracy do aktualnych indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów.

Dostosowanie wymagań w zakresie dydaktycznym⁷

Nauczyciele są zobowiązani dostosować wymagania edukacyjne do aktualnych indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Dostosowanie polega na takim zmodyfikowaniu wprowadzanych treści, stosowanych metod pracy oraz organizacji procesu nauczania, aby umożliwić dzieciom realizację podstawy programowej w sposób zindywidualizowany, adekwatny do ich potrzeb i możliwości. Sposób i zakres dostosowania wymagań edukacyjnych powinien znaleźć odzwierciedlenie w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym (IPET) i w przedmiotowych zasadach oceniania (PZO) opracowywanych przez poszczególnych nauczycieli i pedagogów specjalnych (nauczycieli wspomagających).

Dostosowanie wymagań w zakresie oceny zachowania⁸

Dostosowanie wymagań dotyczy również procesu dokonywania oceny. Podczas ustalania oceny klasyfikacyjnej zachowania ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia lub dysfunkcje rozwojowe, należy uwzględnić ich wpływ na jego funkcjonowanie. Powinno to znaleźć odzwierciedlenie w indywidualnych kryteriach oceny zachowania opracowanych przez wychowawcę i pedagoga specjalnego (nauczyciela wspomagającego) dla ucznia z zaburzeniami rozwoju.

Ustrukturyzowane formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej⁹

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna może także przybierać bardziej ustrukturyzowane formy, takie jak: klasy terapeutyczne, zindywidualizowana ścieżka kształcenia, zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, zajęcia specjalistyczne (korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, o charakterze terapeutycznym).

⁶ Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz. 1591).

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

Klasy terapeutyczne

Klasy terapeutyczne przeznaczone są dla uczniów wymagających specjalnego dostosowania procesu nauczania oraz długotrwałej pomocy specjalistycznej z uwagi na trudności w funkcjonowaniu, zaburzenia rozwojowe lub stan zdrowia. Aby uczyć się w klasie terapeutycznej, uczeń musi posiadać opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie zastosowania takiej formy pomocy. Nauczanie w klasie terapeutycznej odbywa się według realizowanych w szkole programów nauczania, ale z dostosowaniem metod i form pracy do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów.

Zindywidualizowana ścieżka kształcenia

Zindywidualizowana ścieżka kształcenia przeznaczona jest dla uczniów, którzy nie muszą pozostawać w domu (mogą uczęszczać do szkoły), ale ze względu na trudności, jakie napotykają w funkcjonowaniu, lub w wyniku złego stanu zdrowia nie mogą realizować wszystkich zajęć edukacyjnych z grupą. Uczeń objęty tą formą pomocy uczęszcza z klasą na część zajęć edukacyjnych. Pozostałe, wybrane adekwatnie do jego potrzeb, realizuje indywidualnie z nauczycielem, w odrębnym pomieszczeniu w szkole. Objęcie ucznia zindywidualizowaną ścieżką kształcenia wymaga opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie zastosowania takiej formy pomocy.

Zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Zajęcia rozwijające uzdolnienia dedykuje się uczniom szczególnie uzdolnionym. Celem zajęć rozwijających umiejętności uczenia się jest podnoszenie efektywności uczenia się uczniów. Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze przeznaczone są dla uczniów z trudnościami w nauce. Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu uzupełniają działania szkoły w zakresie doradztwa zawodowego. Wymienione zajęcia są prowadzone z wykorzystaniem aktywizujących metod pracy. Nie wymagają one od nauczycieli specjalistycznego przygotowania.

Zajęcia specjalistyczne

Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi oraz ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. **Zajęcia logopedyczne** przeznaczone są dla uczniów z deficytami i zaburzeniami kompetencji oraz sprawności językowych. **Zajęciami rozwijającymi kompetencje emocjonalno-społeczne** obejmuje się uczniów z trudnościami w funkcjonowaniu społecznym. **Zajęcia o charakterze terapeutycznym** przeznaczone są dla uczniów:

- z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi;
- z problemami w zakresie funkcjonowania w grupie;
- z trudnościami w aktywnym, pełnym uczestnictwie w życiu szkoły.

Wymienione formy zajęć prowadzi się z wykorzystaniem metod aktywizujących. Realizują je specjaliści posiadający odpowiednie kwalifikacje: pedagog, pedagog specjalny, psycholog, logopeda, neurologopeda, socjoterapeuta, terapeuta pedagogiczny.

Inne rozwiązania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Oprócz opisanych dotychczas form ustawodawca przewidział także inne rozwiązania, mające na celu dostosowanie procesu kształcenia do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Zostaną one przedstawione w dalszej części materiału.

Dostosowanie formy i warunków przeprowadzenia egzaminu ósmoklasisty¹⁰

Specjalny tryb zdawania egzaminu przysługuje wszystkim uczniom objętym pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Przez dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu rozumie się:

- zapewnienie uczniom miejsc pracy odpowiednich do ich potrzeb i możliwości;
- możliwość wykorzystywania przez uczniów sprzętu specjalistycznego;
- przedłużenie czasu przewidzianego na pracę uczniów z zestawem egzaminacyjnym;
- ustalenie zasad oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych, uwzględniających potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne uczniów;
- zapewnienie uczniom pomocy nauczyciela wspomagającego w czytaniu lub pisanii albo specjalisty z zakresu niepełnosprawności, niedostosowania społecznego, zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
- zapewnienie uczniom możliwości zapisywania odpowiedzi do zadań egzaminacyjnych na komputerze.

Dostosowanie formy egzaminu polega na przygotowaniu odrębnych arkuszy adekwatnych do potrzeb i możliwości uczniów: niesłyszących, słabosłyszących, niewidomych, słabowidzących, z mózgowym porażeniem dziecięcym, niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, autyzmem, zespołem Aspergera oraz uczniów cudzoziemskich.

Zwolnienie z egzaminu ósmoklasisty

Uczniowie szczególnie uzdolnieni mogą być zwolnieni z egzaminu ósmoklasisty. Dotyczy to dzieci, które uzyskały tytuł laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej bądź laureata konkursu przedmiotowego uprawniający do zwolnienia z egzaminu z danego przedmiotu.

¹⁰ Rozporządzenie MEN z dn. 01.08.2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2017 r., poz. 1512); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 2.04.2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2019 r., poz. 625).

Zwolnienie z realizacji określonych zajęć edukacyjnych

Uczeń objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną może być zwolniony z następujących zajęć edukacyjnych:

- drugiego języka obcego (w przypadku uczniów z wadą słuchu, autyzmem, zespołem Aspergera, głęboką dysleksją, afazją);
- wychowania fizycznego (w przypadku uczniów niepełnosprawnych, chorych przewlekłe lub czasowo);
- informatyki (w przypadku uczniów niepełnosprawnych, chorych przewlekłe lub czasowo).

Kształcenie specjalne¹¹

Kształcenie specjalne dotyczy dziecka z niepełnosprawnością i może odbywać się w placówkach ogólnodostępnych, integracyjnych oraz specjalnych.

Najistotniejsze pojęcia związane z kształceniem specjalnym to:

- **niepełnosprawność** – w procesie edukacji nie powinna być rozumiana jako rezultat uszkodzenia ciała, zmysłów czy efekt choroby, ale raczej jako wynik barier społecznych, ekonomicznych, fizycznych, psychicznych, jakie dziecko napotyka w środowisku;
- **uczeń z niepełnosprawnością** – uczeń, który z uwagi na dysfunkcje rozwojowe o różnej etiologii wymaga zastosowania specjalnej organizacji procesu edukacyjnego w zakresie form, metod i środków w pracy dydaktycznej;
- **orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego** – wydawane jest przez zespół orzekający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej; zawiera zalecenia dotyczące rodzaju placówki, w jakiej powinno uczyć się dane dziecko z niepełnosprawnością, a także konkretne zalecenia dla nauczycieli i specjalistów pracujących w przedszkolu, szkole czy placówce w odniesieniu do ucznia; na podstawie tego orzeczenia tworzy się zespołowo **wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania ucznia (WOPFU)** i **indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET)**;
- **rewalidacja** – to ogół działań mających na celu przywrócenie możliwości prowadzenia normalnego trybu życia dzieciom o sprawności ograniczonej przez dysfunkcję danego zmysłu, uraz czy chorobę; to również usprawnianie obniżonych funkcji i obszarów rozwoju najbardziej utrudniających funkcjonowanie ucznia;
- **rehabilitacja** to proces, którego głównym zadaniem jest wspomaganie rozwoju osób tymczasowo i trwale poszkodowanych, kształtowanie ich kompetencji, sprawności, zdolności adaptacyjnych, umożliwiających samodzielne, niezależne funkcjonowanie wyznaczone rodzajem i stopniem niepełnosprawności.

¹¹ Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1578).

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się uczniom:

- niesłyszącym,
- słabosłyszącym,
- niewidomym,
- słabowidzącym,
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- zagrożonym niedostosowaniem społecznym,
- niedostosowanym społecznie.

Edukację dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego mają obowiązek organizować wszystkie szkoły. Każda szkoła musi być gotowa, by przyjąć takiego ucznia. W orzeczeniu wskazane są zalecane przez poradnię formy edukacji. Decyzję o miejscu kształcenia dziecka podejmuje rodzice. Mogą wybrać spośród typów placówek wskazanych w orzeczeniu. Nie można przymusić rodzica, by posłał dziecko niepełnosprawne do szkoły integracyjnej lub specjalnej, ani odmówić przyjęcia dziecka niepełnosprawnego do szkoły ogólnodostępnej, w obwodzie której zamieszkuje.

Odroczenie obowiązku szkolnego

Dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego mogą rozpocząć realizację obowiązku szkolnego później niż ich zdrowi rówieśnicy. Rozpoczęcie spełniania obowiązku szkolnego wolno odroczyć nawet do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą dziewięć lat.

Przedłużenie okresu nauki

Uczniowie z orzeczeniem mogą uczyć się w szkole dłużej niż zdrowi rówieśnicy. Ich kształcenie w szkole podstawowej może trwać do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą dwudziesty rok życia. Można im wydłużyć okres nauki nawet o trzy lata (na I etapie edukacyjnym o 1 rok; na II etapie edukacyjnym o 2 lata).

Indywidualny program i tok nauki¹²

Indywidualny program i tok nauki przeznaczone są dla uczniów szczególnie uzdolnionych. Dzieci objęte indywidualnym programem nauki realizują specjalnie opracowany program dostosowany do ich uzdolnień i zainteresowań.

¹² Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. z 2017 r., poz. 1569).

Uczniowie podejmujący indywidualny tok nauki realizują szkolny zestaw programów nauczania, ale inaczej niż poprzez udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych. Mogą realizować program nauczania we własnym zakresie albo uczęszczać na wybrane zajęcia edukacyjne do swojej klasy, odpowiedniej klasy w innej szkole, klasy programowo wyższej w swojej lub innej szkole bądź w szkole wyższego stopnia. Mogą realizować w ciągu roku program nauczania dwóch lub więcej klas. Istnieje także możliwość realizowania jednocześnie indywidualnego programu i toku nauki.

Indywidualne nauczanie¹³

Indywidualne nauczanie przeznaczone jest dla uczniów chorych, którym stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły. Odbywa się w formie zajęć prowadzonych w indywidualnym kontakcie nauczyciela z uczniem, w miejscu jego pobytu. Dzieci objęte tą formą pomocy realizują wszystkie obowiązkowe zajęcia edukacyjne w sposób dostosowany do ich indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych. Aby zapobiec izolacji, należy zapewnić dziecku objętemu indywidualnym nauczaniem możliwość uczestniczenia w różnych formach życia szkoły (w zajęciach rozwijających zainteresowania, uzdolnienia; uroczystościach; imprezach).

Dobrowolne i nieodpłatne korzystanie z pomocy psychologiczno-psychologicznej¹⁴

Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest dobrowolne. Szkoła proponuje pewne formy wsparcia, ale nie może przymusić uczniów do korzystania z nich. W każdym momencie rodzic ma prawo zrezygnować z oferty szkoły w tym zakresie. Ustawodawca zagwarantował także rodzicom, że nie będą ponosić żadnych kosztów wynikających z objęcia ich dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna – ewaluacja

Pomoc psychologiczno-pedagogiczną należy ewaluować. Ustawodawca zobligował nauczycieli i specjalistów do tego, by w przypadku każdych zajęć, którymi objęty jest uczeń, oceniali ich efektywność. Jeśli z oceny tej będzie wynikać, że pomimo udzielanej pomocy nie następuje poprawa w funkcjonowaniu ucznia, dyrektor szkoły, za zgodą rodziców ucznia, powinien wystąpić do poradni psychologiczno-pedagogicznej z wnioskiem o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobu rozwiązania problemów dziecka.

¹³ Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz.U. z 2017 r., poz. 1616).

¹⁴ Rozporządzenie MEN z dn. 09.08.2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz. 1591).

Dokumentowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej¹⁵

Nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej zobligowani są uzupełniać dzienniki tych zajęć. Odnotowywać w nich muszą między innymi ocenę postępów dzieci oraz wnioski dotyczące dalszej pracy z uczniami.

Ustawodawca zobligował także szkoły do gromadzenia – w indywidualnej teczce każdego dziecka objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną – dokumentacji badań oraz czynności uzupełniających prowadzonych w stosunku do dziecka przez pedagoga, psychologa, logopedę, doradcę zawodowego, terapeutę pedagogicznego, lekarza lub innego specjalistę.

Uprawnienia poradni w zakresie wydawania opinii i orzeczeń¹⁶

Poradnie publiczne mogą wydawać wszelkiego rodzaju opinie i orzeczenia. W przypadku poradni niepublicznych respektuje się tylko opinie wydane przez placówkę, która uzyskała wpis do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia odpowiedniego typu publicznych szkół i placówek. Ewidencję tę prowadzi województwa. W kuratoriach oświaty można uzyskać informacje o poradniach niepublicznych ujętych w ewidencji. Poradnie te mogą wydawać opinie wyłącznie w sprawie: dostosowania wymagań edukacyjnych dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej przez dziecko sześciolatek, odroczenia spełniania przez dziecko obowiązku szkolnego.

Warto zapoznać się z dostępną na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji publikacją pod red. Romany Cybulskiej, [*Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie edukacji w świetle nowych przepisów prawa oświatowego*](#), w której zostały szczegółowo opisane aspekty pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole podstawowej z odniesieniem do przepisów prawa oświatowego.

¹⁵ Rozporządzenie MEN z dn. 25.08.2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. z 2017 r., poz. 1646).

¹⁶ Rozporządzenie MEN z dn. 7.09.2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1743).

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
email: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

